

Oikeusministeriölle

ASIA: Lausunto oikeudenhoidon uudistamisohjelmasta vuosille 2013 - 2025

Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavaa:

- Yleistä: Tulevaisuuden haasteet on ohjelmassa ymmärretty ja niihin on esitetty pääasiassa oikeansuuntaisia ratkaisuja.
- 6 Tuomioistuinvirasto
Kallis, mutta välttämätön uudistus, jos halutaan pysyä oikeusvaltiona jatkossa. Pitkällä aikavälillä hyödyt tulisivat ilmi, myös rahalliset. Nyt siirretään kaikki vastuut ja työt tuomioistuimiin, vaikka asiat hoituisivat tehokkaammin keskitetysti.
- 11 Käräjäoikeuksien rakenneuudistus
Käräjäoikeusverkostoa on sopeutettava sidosorganisaatioiden alueisiin. Ei ole aihetta puolittaa lukumäärää, mutta pienimpien käräjäoikeuksien tilanne on nyt liian kaukana 2010-reformin tavoitteista, eli ovat haavoittuvaisia eivätkä anna yhdenvertaista mahdollisuutta erikoistumiseen. Laajempien kokoonpanojen käyttö isoissa jutuissa myös vaikeutuu. Painopisteen siirtyminen alioikeustasolle ja keskittyminen oikeudelliseen ydintoimintaan edellyttää riittävän vahvoja yksiköitä. Keski-Pohjanmaan käräjäoikeuden laamannin viran haulle pano vakituksena antaa aiheen epäillä ohjelmasta ilmenevien linjausten käytännön merkitystä ("rakenneuudistusta koskevat ratkaisut tehdään nopeasti").
- 14 Summaaristen asioiden käsittely
Ulosottovirasto on oikea paikka näille, riidattomille asioille. Käräjäoikeuteen tulisi vain riitautetut. Alioikeuksien pitää keskittyä ydintoimintaansa.
- 23 Follo
Malli palvelee etusijassa sosiaaliviranomaisten tarpeita. Heiltä vähenee olosuhdeselvitysten määrä. Tuomioistuimessa istutaan kokonainen päivä, vaikka asia olisi voinut hakemusasian käsittelynä kestää vain pari tuntia. Kokonaisvaikutus on kuitenkin myönteinen, nopeampi käsittely ja sopu.
- 24 Lautamiehet
Käräjäoikeus yhtyy siihen, että järjestelmästä luovutaan pidemmällä aikavälillä. Tässä sekoittuvat oikeudelliset ja poliittiset intressit keskenään tavalla, joka ei ainakaan näytä hyvältä. Läpinäkyvyys hoituu muuta kautta.

- 25 Hallinnolliset sanktiot
Tämä on hyvä kehityslinja. Vähäisemmät ja selkeät tyyppirikkomukset sopivat hyvin hallinnollisten sanktioiden kautta sovituiksi.
- 26, 29 Rikosprosessin keventäminen
Kirjallinen menettely voidaan edelleen tehostaa, lähinnä syyttäjän toimenpitein. Myös nopeita haasteita olisi otettava laajemmin käyttöön. Yhden kosketuksen periaate tuo paljon säästöjä valtiolle.
- 30 Velkajärjestelyt
Sopisivat jonkun muun tehtäväksi. Vain riitautetut edellytykset oikeuden harkittavaksi.
- 31 Aipa
Tämä on tulevaisuus, Ritu on turha (ja turhauttava) välivaihe.
- 33, 34 Videointi
Tämä on tulevaisuus. Yhdistettynä todistelulainsäädännön uudistamiseen on selvää säästämistä saavutettavissa (matkakulut, käsittelyajat jne). Sen takia on järkevää maksaa tämä lasku eikä tehdä asiasta "puolivalmiste".
- 35 Tuomioiden suullinen ja kevyt perustelu
Hyvä asia, mutta soveltuuko tämä Rituun, joka vaikuttaa monimutkaiselta ja aiheuttanee julistettujen tuomioiden määrällisen vähenemisen. On selvää, että tehokkuus lisääntyy, jos pitkistä perusteluista vältetään tilanteissa, joissa osapuolet tyytyvät tuomioon. Tällaista järkevää joustoa tarvitaan.
- 37 Johtamismallit
Tätä kehittämällä vähennetään turhaa energiahukkaa ja päästään keskittymään oleelliseen ja paremmin hyödyntämään yksittäisten työntekijöiden resurssit.
- 39 Maksut
Tämä asia olisi pitänyt jo kauan sitten hoitaa kuntoon. Maksutaso ei enää vastaa yhteiskunnan kehitystä. Myös nettobudjetointiin siirtymistä olisi syytä vakavasti harkita. Joka tapauksessa pitäisi maksukykyisiltä kansalaisilta vaatia asiallinen maksu oikeudellisista palveluista.
- 42 Syyteneuvottelumenettely
On syytä tehdä järkeviä valintoja siitä, mitä lähdetään selvittämään. Tällainen priorisointi ei ole ristiriidassa oikeusvaltioperiaatteiden kanssa ja edistäisi rikollisuuden torjuntaa laajemmin.
- 44 Syyttäjä asianomistajan asiamiehenä
Tuomioistuimen kannalta on toivottavaa, että syyttäjä edustaisi asianomistajia mahdollisimman kattavasti. Pieni maksu siitä sopii varmasti.
- 45, 46 Oikeusaputoimistot
Toimistojen asema markkinoilla on hankala. Toiminta on myös ollut omiaan vaikeuttamaan yksityisten kattavien asianajopalvelujen ylläpitämistä eri alueilla. Maksukyvyttömien asiakkaiden saamat palvelut pysyisivät pitkällä aikavälillä paremmalla tasolla, jos heidän asiansa hoitaisivat tavalliset toimistot, valtion varoilla, tuomioistuimen yksittäistapauksessa vahvistettavien palkkioin. Tämä olisi myös halvempi kuin nykyinen koneisto. Nykyinen malli on liian byrokraattinen ja suurempien yksikköjen myötä tämä piirre vain vahvistuu. Asianajajan työ perustuu luonteeltaan vapaaseen

elinkeinoon ja virkamiespainotteisuus vie siitä sielun.

- 48 Avustajien valvonta
Avustajat ovat avainroolissa oikeudellisen toiminnan tehostamistyössä. Nämä joko edistävät jutun asianmukaisen ja järkevän käsittelyn tai tekevät oikeudenkäynnistä turhan riitaisen ja sotkuisen. Nyt on muodollisesti päästy järjestelmään, jossa avustajiksi hyväksytään vain rekisteröidyt juristit, mutta jää nähtäväksi onko lupalakimieheksi pääseminen tehty liian helpoksi.
- 51 Sovittelumenettely
Asiaan asennoidutaan hyvin eri tavalla eri yksiköissä. Tuomarin asenteesta ja henkilöllisyydestä riippuu, onko menettelylle kysyntää. Myös johdon tuki tarvitaan. Kääntöpuolena on riita-asioiden materiaalsen ja prosessuaalisen normiston ja oikeuskäytännön jääminen taka-alalle. Oikeassa mittakaavassa ja sopiviin juttuihin osuen menettely varmasti palvelee monta intressiä.
- 52 Yhteispalvelupisteet
Sähköisen asioinnin lisääntymisen kautta tarve vähenee.

Yhteenveto:

Tarvitaan riittävää rahoitusta todellisten riitojen ja yhteiskunnallisesti tärkeiden rikosasioiden hoitamiseen tehokkaasti ja oikeusvarmasti, siltä osin kuin ne valikoituvat oikeuslaitoksen ratkaistaviksi.

Emme tarvitse teknisesti hankalia ohjelmia (lue RITU), jotka sotkevat meillä tähän asti joustavasti hoidettujen rikosasioiden ratkaisemista.

Kokkolassa, 11.6.2013

Daniel Allén
Laamanni